ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ ANTONIO SAGGIO

της 9ης Μαρτίου 2000 *

Το αντικείμενο της διαφοράς και η εθνική ρύθμιση

1. Με την παρούσα προδικαστική παραπομπή το tribunal de police de Belley (Γαλλία) ζητεί κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η γαλλική ρύθμιση που απαγορεύει τη χρήση της ονομασίας emmenthal για τυριά που δεν καλύπτονται από σκληρή φλούδα καστανοκίτρινου χρώματος συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών, από πλευράς άρθρου 30 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 28 ΕΚ). Προτού δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, θα πρέπει να διαπιστωθεί τουλάχιστον αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής από το εθνικό δικαστήριο της εν λόγω κοινοτικής διατάξεως, δεδομένου ότι, η παρούσα υπόθεση αφορά ποινική διαδικασία κατά γαλλικής επιχειρήσεως που παράγει και εμπορεύεται τυρί στη γαλλική επικράτεια.

2. Όπως προκύπτει από τη διάταξη περί παραπομπής και τις παρατηρήσεις που υπέβαλε η Γαλλική Κυβέρνηση, το άρθρο 3, πρώτο εδάφιο, του διατάγματος 84-1147, της 7ης Σεπτεμβρίου 1984, προβλέπει ότι «η επισήμανση και οι κατ' ιδίαν λεπτομέρειες σύμφωνα με τις οποίες αυτή πραγματοποιείται δεν πρέπει να δημιουργούν σύγχυση στην αντίληψη του αγοραστή ή του καταναλωτή όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τα χαρακτηριστικά του τροφίμου και, ειδικότερα, τη φύση, την ταυτότητα, τις ιδιότητες, τη σύνθεση, την ποσότητα, τα χρονικά περιθώρια καταναλώσεως, τη διατήρηση, την καταγωγή ή την προέλευση καθώς και τον τρόπο παρασκευής ή λήψεως».

Τα «χαρακτηριστικά του τροφίμου» για τα οποία γίνεται λόγος στο προαναφερθέν άρθρο 3 καθορίζονται από το διάταγμα 88-1206, της 30ής Δεκεμβρίου 1988 (στο εξής: το διάταγμα του 1988), κατά το οποίο «οι ονομασίες που απαριθμούνται στο παράρτημα [του εν λόγω διατάγματος] μπορούν να χρησιμοποιούνται μόνο για τα τυριά που ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές για τον τρόπο παρασκευής και τη σύνθεση οι οποίες καθορίζονται στο εν λόγω παράρτημα». Ειδικότερα, το emmenthal περιγράφεται ως προϊόν με «σφιχτή, ψημένη, συμπαγή και αλατισμένη στην επιφάνεια ή μέσα σε άλμη ζύμη· χρώματος υπόλευκου προς το ανοιχτό κίτρινο, με τρύπες διαμέτρου κερασιού μέχρι καρυδιού· φλούδα σκληρή και στεγνή, χρώματος κιτρινόχρυσου έως καστανού».

Η εθνική διαδικασία και το προδικαστικό ερώτημα

3. Κατόπιν ελέγχου που πραγματοποίησε στις 5 Μαρτίου 1996 στην εταιρία Schoeffer

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

SA, που βρίσκεται στην Avignon, η περιφερειακή διεύθυνση ανταγωνισμού, κατανάλωσεως και καταστολής της απάτης της διοικητικής περιφερείας της Vaucluse διαπίστωσε την ύπαρξη 260 κεφαλιών τυριού emmenthal που δεν περιβάλλονταν από σκληρή και στεγνή εξωτερική φλούδα. Τα κεφάλια αυτά τυριού προέρχονταν από την εταιρία «Laiterie d'Argis», τεχνικός διευθυντής της οποίας είναι ο Guimont, ανακόπτων της κύριας δίκης.

Στις 6 Ιανουαρίου 1998, με διάταξη που εκδόθηκε στο πλαίσιο συνοπτικής διαδικασίας, ο Guimont καταδικάστηκε σε πρόστιμα συνολικώς 260 γαλλικών φράγκων (FRF) — έκαστο ύψους 20 FRF — επειδή κράτησε στην κατοχή του με σκοπό να πωλήσει, πώλησε ή προσέφερε προς πώληση τρόφιμα με παραπλανητική επισήμανση. Επρόκειτο ακριβώς για κεφάλια τυριού emmenthal που δεν περιβάλλονταν από εξωτερική φλούδα.

Ο Guimont άσκησε ανακοπή κατά της διατάξεως αυτής υποστηρίζοντας, ιδίως, ότι η γαλλική νομοθεσία που αφορά την ονομασία «emmenthal» συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών και ότι, κατά συνέπεια, αντιβαίνει στους γενικούς κανόνες περί της ενιαίας αγοράς στους οποίους αναφέρονται τα άρθρα 3 Α (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 4 ΕΚ) και 30 επ. της Συνθήκης ΕΚ.

4. Υπό τις συνθήκες αυτές το tribunal de police de Belley έκρινε επιβεβλημένο να αναστείλει την ενώπιόν του εκκρεμούσα διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα: «Πρέπει τα άρθρα 3 Α και 30 επ. της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως έχουν τροποποιηθεί, να ερμηνευθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε μια γαλλική ρύθμιση, απορρέουσα από το διάταγμα 88-1206, της 30ής Δεκεμβρίου 1988, η οποία απαγορεύει την παρασκευή και την εμπορία στη Γαλλία τυριού χωρίς φλούδα με την ονομασία "emmenthal", να θεωρείται ότι συνιστά ποσοτικό περιορισμό ή μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος στο ενδοκοινοτικό εμπόριο;»

Επί του παραδεκτού

5. Η Γαλλική Κυβέρνηση, υποστηριζόμενη από την Κυβέρνηση της Δανίας, υποστηρίζει ότι η υποβολή του προδικαστικού ερωτήματος είναι απαράδεκτη και επικαλείται τον αμιγώς εθνικό χαρακτήρα της διαφοράς που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης.

Οι δύο παρεμβαίνουσες κυβερνήσεις ζητούν από το Δικαστήριο να μην ευθυγραμμισθεί με την κατεύθυνση που υιοθέτησε με την απόφασή του στην υπόθεση Pistre κ.λπ., του 1997 [1], όπου αποφάνθηκε επί προδικαστικού ερωτήματος, παρά το γεγονός ότι τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης περιορίζονταν στο εθνικό έδαφος. Στην εν λόγω υπόθεση το γαλλικό παραπέμπον δικαστήριο ζητούσε από το παρόν δικαστήριο να ερμηνεύσει το άρθρο 30 σε σχέση με τη γαλλική ρύθμιση που απαγόρευε την αναγραφή της ονομασίας «montagne» ή «monts de

1 — Απόφαση της 7ης Μαΐου 1997, C-321/94 έως C-324/94 (Συλλογή 1997, σ. I-2343).

Lacaune» στις ετικέτες αλλαντικών χωρίς προηγούμενη άδεια των αρμοδίων διοικητικών αρχών, άδεια που αφορά ακριβώς τη χρησιμοποίηση των ενδείξεων η χρήση των οποίων αποτελεί προνόμιο των ορεινών περιοχών. Οι κατηγορούμενοι στην κύρια δίκη ήταν Γάλλοι υπήκοοι και τους είχε απαγορευθεί να παρασκευάζουν και να εμπορεύονται στη Γαλλία τα δικά τους αλλαντικά. Με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο παραπέμποντας, ως προς την έννοια του μέτρου ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών, στην απόφαση Dassonville [2] και δεχόμενο ότι η εφαρμογή ενός εθνικού μέτρου το οποίο πράγματι δεν έχει καμία σχέση με την εισαγωγή εμπορευμάτων δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 30 της Συνθήκης [3], έκρινε, εντούτοις, ότι «η εν λόγω διάταξη δεν μπορεί, ωστόσο, να μην έχει εφαρμογή απλώς και μόνο επειδή, στη συγκεκριμένη περίπτωση που έχει υποβληθεί στην κρίση του εθνικού δικαστηρίου, όλα τα στοιχεία περιορίζονται στο εσωτερικό ενός και μόνο κράτους μέλους». Πράγματι, προκειμένου για την κατάσταση που οδήγησε στην επίδικη διαφορά, «η εφαρμογή του εθνικού μέτρου μπορεί (μπορούσε) να έχει αποτελέσματα και στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων μεταξύ κρατών μελών, ιδίως οσάκις το επίμαχο μέτρο ευνοεί τη διάθεση στην αγορά εμπορευμάτων εγχώριας καταγωγής εις βάρος των εισαγομένων εμπορευμάτων». Κατά το Δικαστήριο, η εφαρμογή των εσωτερικών κανόνων, «έστω και αν περιορίζεται μόνο στους ημεδαπούς παραγωγούς, συνεπάγεται και διατηρεί σε ισχύ διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών εμπορευμάτων εμποδίζοντας, τουλάχιστον δυνάμει, το ενδοκοινοτικό εμπόριο» [4].

Επομένως, σε αντίθεση με την υπόθεση που παρέπεμψε στο Δικαστήριο το tribunal de police de Belley, χαρακτηριστικό της ανωτέρω υποθέσεως ήταν ότι η εθνική ρύθμιση ως προς τη χρήση της ονομασίας «montagne» συνέδεε την παραγωγή αλλαντικών με συγκεκριμένο τόπο προελεύσεως των συστατικών του προϊόντος και εξαρτούσε τη χρήση της από μια ρητά επιβαλλόμενη διαδικασία αδειοδότησης. Το Δικαστήριο φαίνεται ότι συνήγαγε υπό αυτές τις περιστάσεις το συμπέρασμα ότι ακόμη και η εφαρμογή της επίδικης ρυθμίσεως στα εγχώρια προϊόντα θα μπορούσε να επηρεάσει, σε ορισμένο βαθμό, την εισαγωγή αλλαντικών που θα έφεραν την ίδια ονομασία.

6. Ωστόσο, δεν μπορεί να αγνοηθεί το γεγονός ότι η θέση αυτή του Δικαστηρίου έχει τις ρίζες της σε απώτερο παρελθόν [5] και, ειδικότερα, στην απόφαση της 14ης Ιουλίου

2 — Απόφαση της 11ης Ιουλίου 1974, 8/74 (Συλλογή τόμος 1974, σ. 411, σκέψη 5).

3 — Το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του της 15ης Δεκεμβρίου 1982, 286/81, Oosthoek's Uitgeversmaatschappij (Συλλογή 1982, σ. 4575), όπου δέχθηκε ότι «η εφαρμογή της ολλανδικής νομοθεσίας επί των πωλήσεων στις Κάτω Χώρες εγκυκλοπαιδιών που παράγονται στις Κάτω Χώρες δεν έχει πράγματι καμία σχέση με την εισαγωγή ή την εξαγωγή των εμπορευμάτων και, ως εκ τούτου, δεν εμπίπτει στο πεδίο των άρθρων 30 και 34. Ωστόσο, στην περίπτωση πωλήσεως στις Κάτω Χώρες εγκυκλοπαιδιών που προέρχονται από το Βέλγιο και πωλήσεως σε άλλα κράτη μέλη εγκυκλοπαιδιών που εκδίδονται στις Κάτω Χώρες, πρόκειται για συναλλαγές αναγόμενες στο ενδοκοινοτικό εμπόριο» οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τους σκοπούς πραγματοποιήσεως της κοινής αγοράς (σκέψη 9). Στην ίδια κατεύθυνση, βλ. την απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1982, 314/81 έως 316/81 και 83/82, Waterkeyn κ.λπ. (Συλλογή 1982, σ. 4337).

4 — Τη νομολογία αυτή φαίνεται να επιβεβαιώνει και η απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 1998, C-184/96, Επιτροπή κατά Γαλλίας, (Συλλογή 1998, σ. I-6197). με την οποία το Δικαστήριο έκρινε προσφυγή λόγω παραβάσεως που αφορούσε την εθνική νομοθεσία ως προς την ονομασία των παρασκευασμάτων με βάση το foie gras, δηλαδή μέτρο εφαρμοστέο αδιακρίτως επί των εγχωρίων και αλλοδαπών προϊόντων. Ενόψει της φύσεως και του αντικειμένου της προσφυγής που ασκήθηκε από την Επιτροπή και, κατά συνέπεια, της απουσίας εθνικής ένδικης διαφοράς σε εκκρεμότητα, το ζήτημα του λυσιτελούς της αποφάσεως του κοινοτικού δικαστηρίου σε σχέση με αμιγώς ενδοκρατικές καταστάσεις δεν τέθηκε στο πλαίσιο της εν λόγω προσφυγής.

5 — Παραπέμπω, σχετικώς, στη λεπτομερή ανάλυση της νομολογίας που περιέχεται στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Jacobs οι οποίες αναπτύχθηκαν στις 24 Οκτωβρίου 1996 στην υπόθεση Pistre κ.λπ. (Συλλογή 1997, σ. I-2346).

1988, 298/87, Smanor (Συλλογή 1988, σ. 4489), με την οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί προδικαστικού ερωτήματος που αφορούσε πραγματικά περιστατικά τα οποία δεν εξέρχονταν κατά κανένα τρόπο της εθνικής επικρατείας. Η σχετική διαδικασία κινήθηκε από μια γαλλική εταιρία που αμφισβητούσε το κύρος της γαλλικής νομοθεσίας ως προς την επισήμανση και την παρουσίαση των γιαουρτιών, με βάση την οποία της είχε απαγορευθεί να παρασκευάζει και να πωλεί κατεψυγμένο γιαούρτι στο γαλλικό έδαφος. Ο γενικός εισαγγελέας επισήμανε στις προτάσεις του ότι η πραγματική κατάσταση στην οποία αναφερόταν η κύρια δίκη ήταν αμιγώς ενδοκρατική. Ωστόσο, θεώρησε ότι εναπέκειτο στο παραπέμπον δικαστήριο να κρίνει αν η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα ήταν αναγκαία για την έκδοση της αποφάσεώς του και ότι, κατά συνέπεια, εφόσον υποβλήθηκε το προδικαστικό ερώτημα, το Δικαστήριο είχε υποχρέωση να δώσει μια απάντηση. Το κοινοτικό δικαστήριο υιοθέτησε την άποψη αυτή. Ξεκινώντας από τη διαπίστωση ότι η γαλλική νομοθεσία είναι δυνατόν να επηρεάσει περιοριστικά τις εισαγωγές προϊόντων άλλων κρατών μελών και διευκρινίζοντας ότι «εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο, στα πλαίσια του συστήματος του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), να εκτιμήσει κατά πόσον είναι αναγκαία η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ενόψει των πραγματικών δεδομένων της υποθέσεως» [6], έκρινε τελικώς ότι το άρθρο 30 απαγορεύει την εφαρμογή εθνικής νομοθετικής ρυθμίσεως η οποία επιφυλάσσει τη χρήση της ονομασίας «γιαούρτι» μόνο στα νωπά γιαούρτια αποκλείοντας τα υπερκατεψυγμένα. Ωστόσο, περιόρισε τα αποτελέσματα της απαντήσεώς του αποκλειστικά στα εισαγόμενα προϊόντα [7].

7. Κατά την άποψή μου, το ζήτημα που θέτουν οι Κυβερνήσεις της Γαλλίας και της Δανίας ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 30 της Συνθήκης για την επίλυση της διαφοράς της κυρίας δίκης δεν θα πρέπει να κριθεί μόνο με βάση την αφηρημένη εξέταση των αποτελεσμάτων της εθνικής ρυθμίσεως σε σχέση με τις εισαγωγές από άλλα κράτη μέλη, καθ' ό,τι αφορά επίσης το λυσιτελές της προδικαστικής αποφάσεως σε σχέση με την απόφαση του εθνικού δικαστηρίου, τουλάχιστον όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 30 της Συνθήκης. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η εξέταση των περιστάσεων που χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη περίπτωση την οποία αφορά η κύρια δίκη, καθώς και η εκτίμηση των συνεπειών του αμιγώς εσωτερικού χαρακτήρα της, εναπόκειται, καταρχήν, στο εθνικό δικαστήριο: με βάση ακριβώς το γεγονός ότι το κοινοτικό δίκαιο μπορεί να τύχει εφαρμογής στην ενώπιόν του εκκρεμούσα δίκη, το εθνικό δικαστήριο υποχρεούται να εκτιμήσει το λυσιτελές μιας προδικαστικής αποφάσεως. Ωστόσο, όπως ορθώς επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας Κοσμάς στην υπόθεση Belgapom [8], το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να δώσει απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα όταν «τα εκτιθέμενα από το παραπέμπον δικαστήριο πραγματικά περιστατικά καταδεικνύουν κατά προφανή τρόπο» ότι η πραγματική κατάσταση που οδήγησε στη διαδικασία ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου έχει αμιγώς εσωτερικό χαρακτήρα.

6 — Το Δικαστήριο έλαβε προσφάτως την ίδια θέση στην απόφασή του της 13ης Ιανουαρίου 2000, C-254/98, TK-Heimdienst (Συλλογή 2000, σ. I-151), με την οποία απέρριψε την ένσταση απαραδέκτου που προέβαλε η ενάγουσα της κύριας δίκης και αφορούσε το λυσιτελές της προδικαστικής αποφάσεως για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης και η οποία ένσταση απαραδέκτου βασιζόταν ακριβώς στο γεγονός ότι η ερμηνεία του Δικαστηρίου «δεν θα αφορούσε κανένα άλλο κράτος μέλος εκτός του κράτους του παραπέμποντος δικαστηρίου»· το Δικαστήριο έκρινε ότι «εναπόκειται αποκλειστικά στο εθνικό δικαστήριο [...] να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο» και ότι, κατά συνέπεια, «εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο υποχρεούται, καταρχήν, να απαντήσει» (βλ., ιδίως, σκέψεις 11 έως 14).

7 — Συγκεκριμένα, στο διατακτικό αναφέρεται ότι «το άρθρο 30 της Συνθήκης απαγορεύει *την εφαρμογή από κράτος μέλος επί των εισαγομένων από άλλο κράτος μέλος προϊόντων* [...] εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως η οποία παρέχει το δικαίωμα χρησιμοποιήσεως της ονομασίας "γιαούρτι" μόνο για τα νωπά γιαούρτια, εξαιρουμένων των υπερκατεψυγμένων» (η υπογράμμιση δική μου).

8 — Απόφαση της 11ης Αυγούστου 1995, C-63/94 (Συλλογή 1995, σ. I-2467, ιδίως, σκέψη 15).

Προκειμένου δε για τη διαφορά που εκκρεμεί ενώπιον του tribunal de police de Belley, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι αποτελεί υπόθεση αμιγώς εσωτερικού χαρακτήρα και τούτο λόγω της ιθαγένειας της επιχειρήσεως που παράγει και διανέμει το προϊόν καθώς και του τόπου παραγωγής και πωλήσεώς του. Επομένως, δεν ασκεί εν προκειμένω καμία επιρροή η διάταξη του άρθρου 30, με βάση την οποία απαγορεύεται στα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών ή μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος.

Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι, όπως υπενθύμισε η Κυβέρνηση της Δανίας, δεν έτυχαν της αυτής μεταχειρίσεως στην υπόθεση Pistre κ.λπ. άλλα προδικαστικά ερωτήματα αναφερόμενα σε διατάξεις σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και όχι των εμπορευμάτων. Πράγματι, το Δικαστήριο, σε πολλές αποφάσεις του αφορώσες ανάλογα ζητήματα, δεν δίστασε να αρνηθεί να απαντήσει σε προδικαστικά ερωτήματα τα οποία δεν ασκούσαν επιρροή για την έκβαση της κύριας δίκης και, κατά συνέπεια, για τη μη δυνατότητα εφαρμογής στη διαφορά της κύριας δίκης του κοινοτικού κανόνα, λόγω ακριβώς του αμιγώς εσωτερικού χαρακτήρα της διαφοράς[9]. Τέλος, μπορεί επίσης να αναρωτηθεί κανείς αν μια προδικαστική απόφαση, όπως αυτή που εκδόθηκε στην υπόθεση Smanor ή στην υπόθεση Pistre κ.λπ., μπορεί πράγματι να επηρεάσει την έκβαση της δίκης που εκκρεμεί ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου. Το κοινοτικό δίκαιο δεν μπορεί να αντιτίθεται στην εφαρμογή εθνικών ρυθμίσεων που αφορούν αμιγώς εσωτερικού χαρακτήρα καταστάσεις τούτο δε ισχύει ακόμα και στην περίπτωση που, όπως στην υπόθεση Pistre κ.λπ., οι (εγχώριοι) παραγωγοί υποχρεούνται να χρησιμοποιούν συγκεκριμένη ονομασία μόνο για συστατικά, δηλαδή για συστατικά του προϊόντος, που προέρχονται από συγκεκριμένη περιοχή της εθνικής επικράτειας. Κατά συνέπεια, ακόμη και αν το Δικαστήριο με την ερμηνεία του διαπιστώνει σύγκρουση της εθνικής νομοθεσίας με το άρθρο 30, το εθνικό δικαστήριο έχει τη δυνατότητα, εφόσον δεν πρόκειται για «συναλλαγές αναγόμενες στο ενδοκοινοτικό εμπόριο»[10], να εφαρμόσει την ίδια αυτή νομοθετική ρύθμιση στις εγχώριες επιχειρήσεις που παράγουν και διαθέτουν τα προϊόντα τους στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους.

Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν έχει σημασία ότι, στην προκειμένη περίπτωση, όπως και στις υποθέσεις Smanor και Pistre κ.λπ., η υποχρέωση που επιβάλλεται στον εγχώριο παραγωγό να τηρεί συγκεκριμένους κανόνες κατά την παραγωγή, υποχρέωση που μεταφράζεται σε απαγόρευση χρησιμοποιήσεως ορισμένης ονομασίας για εμπορεύματα που δεν συγκεντρώνουν συγκεκριμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και για τα οποία δεν τηρείται συγκεκριμένη μέθοδος παρασκευής, μπορεί να ασκήσει κάποια επιρροή (ενδεχόμενη και αρκετά έμμεση, θα έλεγα, ιδίως προκειμένου για την παρούσα υπόθεση και την υπόθεση Smanor) επί των εισαγωγών. Οι όροι παρασκευής που επιβάλλονται σε εθνικό επίπεδο δεν έχουν κατά κανόνα ως σκοπό να προστατεύσουν την εγχώρια παραγωγή, αλλά μάλλον να εξασφαλίσουν τη σταθερή ποιότητα του προϊόντος, ο σκοπός δε αυτός κατά τη γνώμη μου συμβαδίζει με τους γενικούς στόχους από τους οποίους διαπνέεται το κοινοτικό δίκαιο όσον αφορά την παρασκευή και διάθεση των γεωργικών προϊόντων.

9 — Βλ., ενδεικτικά, τη νομολογία που επικαλείται σχετικώς η Κυβέρνηση της Δανίας και, ειδικότερα, τις αποφάσεις της 3ης Οκτωβρίου 1990, C-54/88, C-91/88 και C-14/89, Nino κ.λπ. (Συλλογή 1990, σ. I-3537)· της 28ης Ιανουαρίου 1992, C-330/90 και C-331/90, López Brea και Hidalgo Palacios (Συλλογή 1992, σ. I-323)· και της 5ης Ιουνίου 1997, C-64/96 και C-65/96, Uecker et Jacquet (Συλλογή 1997, σ. I-3171). Βλ., κατ' αντιδιαστολή, την απόφαση της 12ης Ιουνίου 1986, 98/85, 162/85 και 258/85, Bertini κ.λπ. (Συλλογή 1986, σ. 1885).

10 — Η διατύπωση αυτή χρησιμοποιείται στην απόφαση Oosthoek's Uitgeversmaatschappij, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3.

8. Με βάση τα προεκτεθέντα, φρονώ ότι, ενόψει του αμιγώς εσωτερικού χαρακτήρα της πραγματικής καταστάσεως την οποία αφορά η κύρια δίκη, οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου των οποίων την ερμηνεία ζητεί το παραπέμπον δικαστήριο δεν είναι εφαρμοστέες και δεν είναι αναγκαίο να αποφανθεί το Δικαστήριο ως προς το συμβατό τους με τις γαλλικές διατάξεις που αφορούν τη χρήση της ονομασίας «emmenthal».

Επί της ουσίας

Ως προς το άρθρο 30 της Συνθήκης

9. Εφόσον το Δικαστήριο επιλέξει λύση διαφορετική από αυτήν που μόλις πρότεινα, θα πρέπει να αποφανθεί επί του ζητήματος αν η γαλλική ρύθμιση συμβιβάζεται με τις πρωτογενείς διατάξεις του κοινοτικού δικαίου περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, οι οποίες απαγορεύουν ακριβώς την παρεμπόδιση της εισαγωγής προϊόντων από άλλα κράτη μέλη.

10. α) Η κοινοτική έννομη τάξη δεν παρέχει ειδική προστασία στην ονομασία «emmenthal» που μας απασχολεί εν προκειμένω: δεν συνιστά προστατευόμενη ονομασία προελεύσεως δυνάμει του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουλίου 1992, για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων [11], ενώ, εξάλλου, δεν έχει εκδοθεί ως προς αυτό βεβαίωση ιδιοτυπίας δυνάμει του κανονισμού (ΕΟΚ) 2082/92 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουλίου 1992, για τις βεβαιώσεις ιδιοτυπίας των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων [12].

11. Κατά τον ανακόπτοντα της κύριας δίκης που υποστηρίζεται από τις Κυβερνήσεις της Γερμανίας, της Αυστρίας και των Κάτω Χωρών, πρόκειται για ονομασία που έχει καταστεί κοινή, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2081/92. Πέραν του ότι απαγορεύει την καταχώριση των ονομασιών που έχουν καταστεί κοινές, το εν λόγω άρθρο απαριθμεί τους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να προσδιοριστεί αν ορισμένη ονομασία έχει καταστεί κοινή. Οι παράγοντες αυτοί είναι: «— η υφιστάμενη κατάσταση στο κράτος μέλος από το οποίο προέρχεται το όνομα και στις περιοχές κατανάλωσης, — η κατάσταση που επικρατεί σε άλλα κράτη μέλη, — η οικεία εθνική ή κοινοτική νομοθεσία». Κανένα από τα στοιχεία αυτά δεν προβλήθηκε προς αντίκρουση της θέσεως αυτής· αντιθέτως, στις παρατηρήσεις όλων των μερών που παρενέβησαν, ουδόλως αμφισβητείται ο κοινός χαρακτήρας της επίμαχης ονομασίας, υπό την έννοια ότι η χρήση της δεν συνδέεται με την παραγωγή σε συγκεκρι-

11 — ΕΕ L 208, σ. 1.

12 — ΕΕ L 208, σ. 9. Βλ. επίσης τον κανονισμό (ΕΚ) 1107/96 της Επιτροπής, της 12ης Ιουνίου 1996, σχετικά με την καταχώριση των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 17 του κανονισμού αριθ. 2081/92 (ΕΕ L 148, σ. 1). Με βάση τον κανονισμό αυτό, οι γαλλικές ονομασίες «emmenthal Est-Central» και «emmenthal de Savoie» τυγχάνουν προστασίας ως προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις.

μένο τόπο και, κατά συνέπεια, με τη γεωγραφική προέλευση του προϊόντος, αλλά μόνο με τα (κοινά) χαρακτηριστικά του προϊόντος αυτού καθ' αυτού, που απορρέουν από το γεγονός ότι το προϊόν παρουσιάζει τα αυτά γενικά χαρακτηριστικά διότι υποβάλλεται σε πολύ όμοιες μεταξύ τους μεθόδους παρασκευής.

Όσον αφορά την παραγωγή emmenthal χωρίς φλούδα στο κοινοτικό έδαφος, από τα στοιχεία που προσκόμισε ο ανακόπτων της κύριας δίκης και επικύρωσε η Επιτροπή προκύπτει ότι αυτός ο τύπος τυριού παράγεται στη Δανία και στη Γερμανία και διατίθεται στο εμπόριο στην Ισπανία. Επομένως, είναι προφανές ότι η γαλλική νομοθεσία, που παρέχει το δικαίωμα χρήσεως της ονομασίας αυτής μόνο για τα τυριά που περιβάλλονται από φλούδα κιτρίνου υπολεύκου χρώματος, είναι δυνατόν να συνεπάγεται περιορισμό στην εισαγωγή τυριού emmenthal που παράγεται στα εν λόγω κράτη μέλη.

12. Μπορούν οι ενδεχόμενες αυτές συνέπειες για το ενδοκοινοτικό εμπόριο να θεμελιώσουν την επιβολή κυρώσεων σε σχέση με την επίμαχη ρύθμιση, δυνάμει των διατάξεων της Συνθήκης περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων;

Η αναδρομή στη νομολογία του Δικαστηρίου ως προς την ερμηνεία των οικείων διατάξεων σε σχέση με τις εθνικές ρυθμίσεις που καθορίζουν τους όρους χρησιμοποιήσεως ορισμένης ονομασίας δεν αφήνει κανένα περιθώριο αμφιβολίας: εμπνεόμενο από τη διασταλτική ερμηνεία της εννοίας των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος, που δόθηκε με την απόφαση Dassonville, το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι, αφενός, στην περίπτωση που μια ονομασία θεωρείται ότι έχει καταστεί κοινή εντός της κοινής αγοράς, το κράτος μέλος δεν έχει το δικαίωμα να περιορίζει τη χρήση της αποκλειστικά στα εγχώρια προϊόντα που παρουσιάζουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και, αφετέρου, πέραν του χαρακτήρα της ονομασίας ως κοινής, ένα κράτος μέλος δεν δικαιούται να απαγορεύει την εισαγωγή στο έδαφός του προϊόντος φέροντος την αυτή ονομασία η οποία χρησιμοποιείται σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία του κράτους προελεύσεως, εφαρμόζοντας τους δικούς του κανόνες περί ονομασίας των τροφίμων.

Ως προς το πρώτο σκέλος, δηλαδή τους περιορισμούς στη χρήση κοινών ονομασιών, υπενθυμίζω ότι, το 1981, το Δικαστήριο, εκδικάζοντας προσφυγή λόγω παραβάσεως σε σχέση με την ιταλική νομοθεσία που απαγόρευε τη εισαγωγή και τη διάθεση στο εμπόριο, με την ονομασία «ξίδι», προϊόντων που δεν παρασκευάζονταν με βάση το κρασί, αφού διαπίστωσε ότι η ονομασία ήταν κοινή, αποφάνθηκε ότι «δεν συμβιβαζόταν με τους σκοπούς της κοινής αγοράς, και ιδίως με τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, να επιτρέπεται μια

εθνική νομοθεσία να επιφυλάσσει τη χρήση μιας ονομασίας που έχει καταστεί κοινή σε μια μόνο εγχώρια ποικιλία, αποκλείοντας άλλες ποικιλίες που παράγονται ιδίως σε άλλα κράτη μέλη» [13].

13. Ως προς το δεύτερο σκέλος, δηλαδή τον περιορισμό της χρήσεως των ονομασιών, παραπέμπω στην απόφαση Deserbais [14], την οποία επικαλέστηκαν κατ' επανάληψη οι παρεμβαίνοντες στην παρούσα διαδικασία· στην εν λόγω υπόθεση, το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί ως προς την ερμηνεία των άρθρων 30 επ. σε σχέση με γαλλική ρύθμιση που περιόριζε τη χρήση της ονομασίας «edam» μόνο στα τυριά με ελάχιστη περιεκτικότητα σε λιπαρές ουσίες 40 %. Το κοινοτικό δικαστήριο διαπίστωσε, κατ' αρχάς, ότι η εν λόγω ονομασία δεν αποτελούσε ούτε ονομασία προελεύσεως ούτε ένδειξη γεωγραφικής προελεύσεως, που προσδιορίζουν αμφότερες την προέλευση του προϊόντος από συγκεκριμένη γεωγραφική ζώνη· στη συνέχεια, επισήμανε ότι, κατά τον χρόνο εκείνο, δηλαδή το 1988, δεν υφίσταντο κοινοί κανόνες διέποντες τις ονομασίες των διαφόρων τύπων τυριών· το Δικαστήριο κατέληξε ότι τα κράτη μέλη δεν είχαν εξουσιοδοτηθεί να θεσπίσουν κανόνες εξαρτώντες τη χρήση της ονομασίας των τυριών από την τήρηση συγκεκριμένων κανόνων παραγωγής. Παρατήρησε, ωστόσο, επίσης ότι θα ήταν «αντίθετο προς το άρθρο 30 της Συνθήκης και τους στόχους της κοινής αγοράς να επεκταθεί η εφαρμογή τέτοιων κανόνων σε εισαγόμενα τυριά του ιδίου τύπου, τα οποία παρασκευάζονταν και διατίθενταν στο εμπόριο νομίμως σε άλλο κράτος μέλος υπό την αυτή κοινή ονομασία, αλλά με διαφορετική ελάχιστη περιεκτικότητα σε λιπαρές ουσίες» [15].

Από τη νομολογία αυτή συνάγεται σαφώς ότι, μολονότι τα κράτη μέλη εξακολουθούν να είναι αρμόδια για τη θέσπιση των κανόνων που αφορούν την παρασκευή των προϊόντων και, κατά συνέπεια, τη χρήση συγκεκριμένων ονομασιών, οι εσωτερικοί αυτοί κανόνες δεν επιτρέπεται να μετατρέπονται σε απαγόρευση διαθέσεως στο εμπόριο και, κατά συνέπεια, σε απαγόρευση εισαγωγής των προϊόντων που φέρουν την ίδια ονομασία με τα εγχώρια προϊόντα, με την αιτιολογία ότι τα εισαγόμενα προϊόντα δεν ανταποκρίνονται στους εσωτερικούς κανόνες

13 — Απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 1981, 193/80, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1981, σ. 3019, ιδίως, σκέψη 26). Βλ., εξάλλου, την απόφαση της 12ης Μαρτίου 1987, 178/84, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Συλλογή 1987, σ. 1227, ιδίως σκέψεις 33 και επ.). Επισημαίνεται ότι, ουσιαστικά, το Δικαστήριο είχε ήδη αποφανθεί, με την απόφασή του της 20ής Φεβρουαρίου 1975, 12/74, Επιτροπή κατά Γερμανίας (Συλλογή τόμος 1975, σ. 87), επί ομοίου εθνικού μέτρου που, ωστόσο, περιόριζε τη χρήση της κοινής ονομασίας σε προϊόντα που όχι μόνον παρασκευάζονταν κατά παραδοσιακό τρόπο αλλά παράγονταν, επιπλέον, στο εθνικό έδαφος. Στην περίπτωση εκείνη το Δικαστήριο θεώρησε ότι η γερμανική νομοθεσία, η οποία επιφύλασσε τη χρήση των ονομασιών «Sekt» και «Weinbrand» αντιστοίχως σε αφρώδεις οίνους και σε αποστάγματα που παράγονταν στη Γερμανία και ανταποκρίνονταν σε συγκεκριμένα ποιοτικά κριτήρια, συνιστούσε μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς περιορισμό επί των εισαγωγών, στο μέτρο που οι ονομασίες αυτές δεν αποτελούσαν ονομασίες προελεύσεως και που, κατά συνέπεια, δεν επιτρεπόταν να επιφυλάσσεται η χρήση τους μόνο στα εγχώρια προϊόντα (βλ., ιδίως, σκέψη 14), κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 3, στοιχείο ιθ', της οδηγίας 70/50/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 22ας Δεκεμβρίου 1969, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 33, παράγραφος 7, περί καταργήσεως των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς στις εισαγωγές που δεν καλύπτονται από άλλες διατάξεις που έχουν θεσπιστεί με βάση τη Συνθήκη ΕΟΚ (ΕΕ 1970, L 13, σ. 29 — δεν υπάρχει επίσημη ελληνική μετάφραση γιατί δεν περιλαμβάνεται στην ελληνική ειδική έκδοση).

14 — Απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 1988, 286/86 (Συλλογή 1988, σ. 4907).

15 — Σκέψη 12 της αποφάσεως, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 14. Βλ., ομοίως, τις αποφάσεις της 11ης Οκτωβρίου 1990, C-210/89, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1990, σ. I-3697), και Επιτροπή κατά Γαλλίας, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4.

παρασκευής. Στην πραγματικότητα, τα προϊόντα στα οποία έχει τοποθετηθεί νομίμως η οικεία επισήμανση στο κράτος μέλος καταγωγής πρέπει να μπορούν να διακινούνται ελεύθερα στο σύνολο του κοινοτικού εδάφους.

14. Η γαλλική νομοθεσία στην οποία αναφέρεται το παραπέμπον δικαστήριο είναι ανάλογη αυτής που εξετάστηκε στην υπόθεση Deserbais. Στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η γαλλική ρύθμιση που απαγορεύει τη χρήση της ονομασίας «emmenthal» για τυριά που δεν περιβάλλονται από φλούδα εισάγει, σε αντίθεση με τη ρύθμιση που αφορούσε την ονομασία «edam», πραγματικό ή εν δυνάμει εμπόδιο στην εμπορική διακίνηση στη Γαλλία ενός τυριού που έχει παρασκευασθεί και μεταποιηθεί σε άλλο κράτος μέλος. Κατά συνέπεια, συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό κατά την εισαγωγή κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης.

15. β) Η Γαλλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η νομοθεσία της είναι σύμφωνη με το κοινοτικό δίκαιο, καθ' ότι εφαρμόζεται μόνον επί των εγχωρίων προϊόντων, αφού αφορά την παραγωγή και όχι την εμπορική διάθεση του τυριού emmenthal. Προκειμένου να θεμελιώσει την ερμηνεία αυτή της εθνικής ρυθμίσεως, υποστηρίζει ότι οι πωλήσεις emmenthal χωρίς φλούδα με προορισμό τη Γαλλία αυξάνονται σταθερά τα τελευταία χρόνια. Από το γεγονός αυτό συνάγει ότι δεν υφίσταται κανένα εμπόδιο στα μεταγενέστερα στάδια της εισαγωγής και της εμπορικής διάθεσης. Περαιτέρω, υπενθυμίζει η Γαλλική Κυβέρνηση, στο άρθρο 18 του επιμάχου στην κύρια δίκη διατάγματος 88-1206 διευκρινίζεται ότι οι διατάξεις του διατάγματος «δεν αντίκεινται στην εφαρμογή των ειδικών κανόνων για την παρασκευή, τη σύνθεση, την ονομασία και την επισήμανση που ισχύουν για τα τυριά για τα οποία έχει κατοχυρωθεί ονομασία προελεύσεως». Η γαλλική νομοθεσία καθιερώνει μάλλον αντίστροφη διάκριση: θέτει σε δυσμενέστερη θέση τους Γάλλους παραγωγούς έναντι των αλλοδαπών παραγωγών και, κατά συνέπεια, για τον λόγο αυτό και μόνο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς περιορισμό του ενδοκοινοτικού εμπορίου γεωργικών προϊόντων.

16. Φρονώ ότι οι ανωτέρω παρατηρήσεις της Γαλλικής Κυβερνήσεως δεν είναι λυσιτελείς για την ερμηνεία των κοινοτικών διατάξεων που καλείται να ερμηνεύσει το Δικαστήριο. Όντως, το κοινοτικό δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να καθορίζει το πεδίο εφαρμογής των εθνικών διατάξεων, αυτό δε ισχύει και όταν, όπως στην παρούσα περίπτωση, αμφισβητείται η δυνατότητα εφαρμογής των εσωτερικών ρυθμίσεων επί των εισαγομένων εμπορευμάτων.

Στη διάταξη περί παραπομπής της παρούσας υποθέσεως, το εθνικό δικαστήριο αποδίδει

στην εθνική ρύθμιση την έννοια ότι «απαγορεύει την παρασκευή *και την εμπορική διάθεση εντός της Γαλλίας*» (η υπογράμμιση δική μου) τυριού που δεν περιβάλλεται από φλούδα με την ονομασία «emmenthal» [16]. Το Δικαστήριο δεν μπορεί κατά τη γνώμη μου να αποκλίνει από την ερμηνεία αυτή των γαλλικών διατάξεων, εκτός εάν, ενόψει των πραγματικών ή εν δυνάμει συνεπειών της ρυθμίσεως, εντοπίζει στοιχεία που στην πραγματικότητα αναιρούν την ερμηνεία που έδωσε στην εν λόγω διάταξη το παραπέμπον δικαστήριο. Όμως, η ύπαρξη τέτοιων στοιχείων δεν μπορεί ασφαλώς να συναχθεί από το γεγονός ότι πραγματοποιούνται σε μόνιμη βάση εισαγωγές τυριού emmenthal χωρίς φλούδα στη Γαλλία, καθ' ότι, με βάση τη διατύπωση της γαλλικής διατάξεως, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι οι διοικητικές αρχές έχουν εφαρμόσει ή πρόκειται να εφαρμόσουν στο μέλλον την εθνική αυτή ρύθμιση κατά τρόπο που να συνεπάγεται απαγόρευση ή παρακώλυση κάποιου είδους της ελεύθερης εμπορικής διαθέσεως του εν λόγω προϊόντος υπό την ονομασία «emmenthal».

17. γ) Η Γαλλική Κυβέρνηση τονίζει, εξάλλου, ότι η επίδικη εθνική ρύθμιση εισήχθη σύμφωνα με τις διατάξεις μιας συμβάσεως: ειδικότερα, η σύμβαση της Stresa, που υπογράφηκε την 1η Ιουνίου 1951 μεταξύ της Γαλλικής Δημοκρατίας, του Βασιλείου των Κάτω Χωρών, της Δημοκρατίας της Αυστρίας, του Βασιλείου της Δανίας, της Ιταλικής Δημοκρατίας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας και αφορά τη χρήση των ονομασιών προελεύσεως και των απλών ονομασιών τυριών, καθορίζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των τυριών για τα οποία επιτρέπεται να χρησιμοποιείται η ονομασία «emmenthal». Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 4 του παραρτήματος Β, τα κεφάλια τυριού emmenthal πρέπει να περιβάλλονται από φλούδα «στεγνή και συμπαγή, χρώματος χρυσοκίτρινου έως ανοιχτού καστανού» [17].

Αρκεί να επισημανθεί, σε σχέση με το επιχείρημα αυτό, ότι η σύμβαση της Stresa, ως διεθνής συμφωνία που συνήφθη πριν από τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης ΕΚ μεταξύ ορισμένων κρατών μελών και ενός τρίτου κράτους, δεν παράγει δεσμευτικά αποτελέσματα στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών και, κατά συνέπεια, δεν απαλλάσσει τα εν λόγω κράτη μέλη της υποχρεώσεώς τους για συμμόρφωση προς το πρωτογενές και το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο. Ειδικότερα, μολονότι προβλέπει ότι δεν θίγονται από τις διατάξεις της Συνθήκης τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που απορρέουν από συμβάσεις συναφθείσες προ της θέσεώς της σε ισχύ, το άρθρο 234 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 307 ΕΚ), επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να άρουν όλα τα ασυμβίβαστα των συμβατικών διατάξεων προς το κοινοτικό δίκαιο κατά τρόπο ώστε, δυνάμει του εν λόγω άρθρου, να

16 — Βλ., ιδίως, το προδικαστικό ερώτημα, σ. 7 της διατάξεως.

17 — Η Γαλλική Κυβέρνηση, στις παρατηρήσεις της, επικαλείται επίσης τον Codex alimentarius, που έχουν θεσπίσει από κοινού ο FAO (Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας) και η Π.Ο.Υ. (Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας) όπου διευκρινίζεται ότι ένα τυρί μπορεί να πωλείται με την ονομασία «emmenthal» εφόσον παράγεται είτε σε κεφάλια βάρους τουλάχιστον 50 kg είτε σε σχήμα παραλληλεπιπέδου, με ή χωρίς φλούδα, βάρους τουλάχιστον 30 kg. Όμως, πέραν του ότι ο Codex alimentarius δεν απαγορεύει τη χρησιμοποίηση της ονομασίας «emmenthal» για τυρί που δεν περιβάλλεται από φλούδα, θα υιοθετήσω τη θέση που έλαβε το Δικαστήριο με την απόφαση Deserbais απαντώντας στα επιχειρήματα της Ολλανδικής Κυβερνήσεως η οποία είχε επικαλεσθεί την ίδια διεθνή πηγή, σύμφωνα με την οποία οι κανόνες του Codex alimentarius «έχουν στην πραγματικότητα ως σκοπό να παράσχουν ορισμένες ενδείξεις με βάση τις οποίες μπορούν να καθοριοθούν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των προϊόντων αυτών. Ωστόσο, το γεγονός και μόνο ότι οι ιδιότητες ενός εμπορεύματος δεν ταυτίζονται πλήρως με τον προβλεπόμενο κανόνα δεν σημαίνει ότι μπορεί να απαγορευθεί η διάθεσή τους στο εμπόριο».

παραμένουν αναλλοίωτες οι σχέσεις μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών [18].

18. δ) Τέλος, επισημαίνω ότι η Γαλλική Κυβέρνηση δεν επικαλείται κανέναν επιτακτικό λόγο που να δικαιολογεί το περιοριστικό μέτρο, αλλά απλώς ισχυρίζεται ότι η ύπαρξη της φλούδας είναι το αποτέλεσμα περισσότερο περιοριστικών μεθόδων παραγωγής: πράγματι, η φλούδα συνεπάγεται αυξημένες απώλειες λιπαρών ουσιών, καθώς και αυξημένο κόστος εργασίας που έχει σχέση με τη διαδικασία ωρίμανσης, ιδίως συνεπεία της ανάγκης αναστροφής των κεφαλιών τυριού, πλυσίματος και βουρτσίσματος πριν από την προκαταρκτική συσκευασία· οι διεργασίες αυτές συνεπάγονται αύξηση της λιανικής τιμής του emmenthal κατά 1,5 FRF περίπου το κιλό.

Από τα ανωτέρω στοιχεία δεν αποδεικνύεται κατά νόμο ότι η ύπαρξη φλούδας περιβάλλουσας τα κεφάλια τυριού emmenthal δικαιολογεί την υποχρεωτική επιβολή διαφορετικής ονομασίας: και στις δύο περιπτώσεις το τυρί παράγεται με τη χρήση συστατικών και σύμφωνα με κριτήρια που ουσιαστικά ταυτίζονται και το τελικό προϊόν αντιστοιχεί στο τυρί που παραδοσιακά είναι γνωστό με το όνομα emmenthal. Όπως δέχθηκε ορθά το Δικαστήριο στην προπαρατεθείσα απόφαση Deserbais, μια ρύθμιση που απαγορεύει τη χρήση συγκεκριμένης ονομασίας, η οποία αντίθετα επιτρέπεται σε άλλο κράτος μέλος, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι δικαιολογημένη και, κατά συνέπεια, θεμιτή κατά την έννοια των διατάξεων της Συνθήκης, παρά μόνον εάν το εισαγόμενο προϊόν «διαφοροποιείται από άποψη συνθέσεως ή τρόπου παρασκευής σε τέτοιο βαθμό από τα εμπορεύματα που είναι γενικώς γνωστά με την ίδια ονομασία εντός της Κοινότητας ώστε να μην μπορεί να θεωρηθεί ως ανήκον στην αυτή κατηγορία» [19].

Υπενθυμίζω σχετικώς ότι στην οδηγία 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή καθώς επίσης και τη διαφήμισή τους [20], όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/4/ΕΚ [21], διευκρινίζεται ότι, ελλείψει ειδικών κοινοτικών διατάξεων, η ονομασία πώλησης του προϊόντος είναι η ονομασία που αναγνωρίζεται στο κράτος καταγωγής κατά την πώληση στον τελικό καταναλωτή και ότι η εν λόγω ονομασία επιτρέπεται να μη χρησιμοποιείται στο κράτος εμπορίας στην περίπτωση που το προϊόν «απέχει, ως προς τη σύνθεση ή τον τρόπο παρασκευής του, από το τρόφιμο που είναι γνωστό υπό την ονομασία αυτή, σε τέτοιο βαθμό», ώστε

18 — Και επί του σημείου αυτού είναι σκόπιμο να ανατρέξω στην απόφαση Deserbais όπου, στις σκέψεις 17 και 18 της οποίας αναφέρεται ότι: «το άρθρο 234, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης έχει ως σκοπό να ορίσει, σύμφωνα με τις αρχές του διεθνούς δικαίου, ότι η εφαρμογή της Συνθήκης δεν επηρεάζει την υποχρέωση του οικείου κράτους μέλους να σεβαστεί τα δικαιώματα των τρίτων χωρών που απορρέουν από προγενέστερη σύμβαση και να εκτελέσει τις αντίστοιχες υποχρεώσεις του [...] επομένως, από τη στιγμή που, όπως στην παρούσα υπόθεση, δεν διακυβεύονται τα δικαιώματα τρίτων χωρών, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται τις διατάξεις μιας τέτοιας προγενέστερης συμβάσεως προς δικαιολόγηση των περιορισμών στην εμπορία των προϊόντων προελεύσεως άλλου κράτους μέλους, όταν η εμπορία αυτή είναι νόμιμη δυνάμει της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων που προβλέπεται από τη Συνθήκη». Βλ., ομοίως, τις αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 1962, 10/61, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 657), και της 14ης Οκτωβρίου 1980, 812/79, Burgoa (Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 71).

19 — Βλ. σκέψη 13 και, στην ίδια κατεύθυνση, αποφάσεις Smanor, προπαρατεθείσα στο σημείο 6, σκέψη 25, και Επιτροπή κατά Γαλλίας, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 4.

20 — ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 33.

21 — Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 1997, για την τροποποίηση της οδηγίας 79/112 (ΕΕ L 43, σ. 21).

συμπληρωματικές πληροφορίες που προστίθενται στην επισήμανση δεν «είναι επαρκείς για να εξασφαλίσουν, στο κράτος μέλος εμπορίας, την ορθή ενημέρωση των καταναλωτών» (σημεία β' και γ').

Εάν, ωστόσο, όπως υποστηρίζει η Γαλλική Κυβέρνηση, η διαφορά ως προς τον τρόπο παρασκευής συνεπάγεται διαφορές στην ποιότητα του προϊόντος, δικαιολογείται κατά τη γνώμη μου να υιοθετηθούν μέτρα τα οποία, ενώ δεν απαγορεύουν τη χρήση της ονομασίας, επισημαίνουν στον καταναλωτή ότι πρόκειται για διαφορετικό προϊόν, και τούτο ιδίως ενόψει του γεγονότος ότι, κατά την πώληση στον τελικό καταναλωτή ενδέχεται να είναι δύσκολο (προκειμένου για πώληση προσυσκευασμένων μερίδων) να διακρίνει ο αγοραστής μεταξύ emmenthal με και emmenthal χωρίς φλούδα. Ενόψει του ότι, στην προκειμένη περίπτωση, η απλή ένδειξη του τόπου παραγωγής, η οποία αναγράφεται ούτως ή άλλως στην ετικέτα, δεν αρκεί για να διακρίνει ο καταναλωτής το emmenthal χωρίς φλούδα από αυτό που περιβάλλεται από φλούδα, αφού και οι δύο τύποι τυριού ενδέχεται να παράγονται στο ίδιο κράτος μέλος, η εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως που θα επέβαλε την υποχρέωση ενημερώσεως του τελικού καταναλωτή ως προς την ύπαρξη φλούδας με την αναγραφή ειδικής μνείας στην επισήμανση είναι, κατά την άποψή μου, δικαιολογημένη και ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό και τούτο ιδίως στην περίπτωση πωλήσεως προσυσκευασμένων μερίδων.

Ως προς το άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 29 ΕΚ)

19. Η Επιτροπή έθεσε επίσης το ζήτημα των συνεπειών της επίμαχης νομοθετικής ρυθμίσεως για τις εξαγωγές γαλλικού emmenthal, δεδομένου ότι η απαγόρευση παρασκευής μεταφράζεται στην πράξη και σε απαγόρευση εξαγωγής του τυριού χωρίς φλούδα που παράγεται στη Γαλλία. Επικαλούμενη την απόφαση Groenveld του 1979[22], καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, στην προκειμένη περίπτωση, δεν εντοπίζονται στοιχεία που να θεμελιώνουν παράβαση του άρθρου 34, καθόσον οι εθνικές διατάξεις δεν έχουν ούτε ως σκοπό ούτε ως αποτέλεσμα την επιβολή ειδικού περιορισμού στις εξαγωγές τυριού emmenthal.

Συμφωνώ με την άποψη αυτή. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι, μετά την έκδοση της αποφάσεως Groenveld, το Δικαστήριο παγίως αποδίδει στο άρθρο 34 την έννοια ότι βρίσκονται εκτός του πεδίου εφαρμογής του εθνικά μέτρα που ισχύουν αδιακρίτως για τα εγχώρια και τα εξαγόμενα προϊόντα και ενδέχεται να έχουν εμμέσως οποιαδήποτε επίπτωση στην πώληση προϊόντων που προορίζονται για εξαγωγή και ότι το Δικαστήριο θεωρεί ότι συνιστούν μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος προς περιορισμούς κατά την εξαγωγή μόνον τα μέτρα που περιορίζουν «ειδικώς τις ροές εξαγωγών», καθιερώνοντας με τον τρόπο αυτό «διαφορετική μεταχείριση μεταξύ του εσωτερικού εμπορίου ενός κράτους μέλους και του εξαγωγικού του εμπορίου, με τρόπο που να εξασφαλίζεται ειδικό πλεονέκτημα υπέρ της εγχώριας παραγωγής ή της εγχώριας αγοράς του ενδιαφερομένου κράτους, εις βάρος της παραγωγής ή των εμπορικών συναλλαγών

22 — Απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 1979, 15/79 (Συλλογή τόμος 1979/ΙΙ, σ. 649). Βλ., ομοίως, μεταξύ πολλών άλλων, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 7ης Φεβρουαρίου 1984, 237/82, Jongeneel Kaas κ.λπ. (Συλλογή 1984, σ. 483), και της 24ης Μαρτίου 1994, C-80/92, Επιτροπή κατά Βελγίου (Συλλογή 1994, σ. I-1019).

άλλων κρατών μελών»[23]. Όμως, είναι προφανής η διαφορά μεταχειρίσεως των μέτρων που αφορούν άμεσα ή έμμεσα τις εισαγωγές σε σχέση με τα μέτρα που, αντίθετα, επηρεάζουν τις εξαγωγές: πράγματι, μετά την έκδοση της αποφάσεως Dassonville, γίνεται παγίως δεκτό ότι το άρθρο 30 εφαρμόζεται επί του συνόλου των εθνικών μέτρων που επηρεάζουν κατά οιοδήποτε τρόπο την εμπορία ενός προϊόντος ανεξαρτήτως της υπάρξεως και της εκτάσεως των πραγματικών συνεπειών επί των εισαγωγών, ενώ η εφαρμογή του άρθρου 34 συνδεόταν ανέκαθεν με τα συγκεκριμένα αποτελέσματα της νομοθεσίας που αφορά τις εξαγωγές των προϊόντων και την ύπαρξη διαφορών μεταξύ του καθεστώτος των εξαγωγών και του καθεστώτος της εμπορίας στο κράτος παραγωγής[24].

Φρονώ ότι πρέπει να εξακολουθήσει ο προσανατολισμός αυτός του Δικαστηρίου: πράγματι, το να συμπεριληφθούν στα μέτρα που παρεμποδίζουν το ενδοκοινοτικό εμπόριο όλες οι ρυθμίσεις που, κατά οποιοδήποτε τρόπο, επηρεάζουν δυσμενώς την παρασκευή και, κατά συνέπεια, την πώληση εγχωρίων προϊόντων που θα μπορούσαν ενδεχομένως να προορίζονται για εξαγωγή, θα ισοδυναμούσε με αποδοχή της θέσεως ότι το κοινοτικό δίκαιο για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων αντίκειται σε κάθε εθνική διάταξη που εισάγει οποιαδήποτε διάκριση κατά την παραγωγή και την πώληση των εγχωρίων προϊόντων· με άλλα λόγια, η διασταλτική ερμηνεία του άρθρου 34 θα έθιγε μια θεμελιώδη αρχή του κανονιστικού συστήματος, το οποίο κατέστησε δυνατή την πραγματοποίηση της ενιαίας αγοράς, αρχή σύμφωνα με την οποία δεν συγκαταλέγεται στις υποχρεώσεις των κρατών μελών που συνδέονται με τη διαδικασία ολοκληρώσεως, η υποχρέωση να μη θεσπίζουν ή να μη διατηρούν σε ισχύ μέτρα τα οποία θέτουν τους πολίτες, τα προϊόντα, τα κεφάλαια ή τις υπηρεσίες του οικείου κράτους σε δυσμενή θέση έναντι των πολιτών, των προϊόντων, των κεφαλαίων ή των υπηρεσιών άλλων κρατών μελών και τούτο, προφανώς, στην περίπτωση που δεν υφίστανται ειδικές κοινοτικές διατάξεις αφορώσες τους κατ' ιδίαν τομείς που κατά κανόνα περιέχονται σε πράξεις παραγώγου δικαίου[25].

Ενόψει των προηγηθέντων, φρονώ, κατά συνέπεια, ότι η εξεταζόμενη γαλλική ρύθμιση δεν συνιστά μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς περιορισμό των εξαγωγών, κατά το άρθρο 34 της Συνθήκης.

23 — Σκέψη 7.

24 — Επισημαίνω ωστόσο ότι, στην απόφασή του της 15ης Απριλίου 1997, C-272/95, Deutsches Milch-Kontor (Συλλογή 1997, σ. I-1905), το Δικαστήριο φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, να επεκτείνει και στο άρθρο 34 την έννοια των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό των εισαγωγών που προκύπτει από την απόφαση Dassonville, καθόσον, στη σκέψη 24, αναφέρει ότι οι απαγορεύσεις των άρθρων 30 και 34 της Συνθήκης «καλύπτουν όλες τις ρυθμίσεις των κρατών μελών που αφορούν τις εμπορικές συναλλαγές και ενδέχεται να παρεμποδίζουν άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνάμει το ενδοκοινοτικό εμπόριο».

25 — Σχετικά με την νομιμότητα των λεγομένων αντιστρόφων διακρίσεων, παραπέμπω ιδίως στις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 23ης Οκτωβρίου 1986, 355/85, Driancourt (Συλλογή 1986, σ. 3231), και της 18ης Φεβρουαρίου 1987, 98/86, Mathot (Συλλογή 1987, σ. 809).

Συμπέρασμα

20. Κατόπιν των σκέψεων που εξέθεσα ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το tribunal de police de Belley ως εξής:

«1α) Τα άρθρα 30 (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 28 ΕΚ) επ. της Συνθήκης ΕΚ δεν εφαρμόζονται σε αμιγώς ενδοκρατικές καταστάσεις όπως η παρούσα, όπου απαγορεύεται σε μια επιχείρηση εγκατεστημένη σε ορισμένο κράτος μέλος να παράγει και να εμπορεύεται τα προϊόντα της στο εθνικό έδαφος, δυνάμει εθνικής ρυθμίσεως που αφορά τη χρήση ορισμένης ονομασίας.

Σε περίπτωση που το Δικαστήριο υιοθετήσει άποψη αντίθετη από αυτή που προτείνεται υπό το στοιχείο α' ανωτέρω, προτείνω να απαντήσει στο ίδιο προδικαστικό ερώτημα ως εξής:

1β) Το άρθρο 30 της Συνθήκης αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση που εξαρτά την αναγνώριση του δικαιώματος χρησιμοποιήσεως της ονομασίας "emmenthal" για ορισμένο τύπο τυριού από το αν περιβάλλεται από σκληρή φλούδα κιτρινόχρυσου χρώματος.

2) Το άρθρο 34 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 29 ΕΚ) δεν αντίκειται στη θέσπιση και εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως που εξαρτά το δικαίωμα χρησιμοποιήσεως της ονομασίας "emmenthal" για ορισμένο τύπο τυριού από το αν αυτό περιβάλλεται από σκληρή φλούδα κιτρινόχρυσου χρώματος.»